

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuissimè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1646

De Psalmis. VIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40233

ptura veteris Testamenti legenda in Matutino eiusdem Dominicæ: in secundis autem Vesperis sumuntur de Euangelio quod in eadem Dominica legitur, sicut etiam ad Laudes; vt diei Dominico deseruiat vtrumque Testamentum. Dominicæ Paschales Antiphonis gaudent de nouo tantum Testamento, quia Christi resurrectio causa est vt in nouitate vitæ ambulemus, ex Paulo *Roman. 6.*

11 Additur Antiphonis tempore Paschali in fine *Alleluia*, ad lætitiã Paschalem sæpissimè declarandam, de qua voce diximus *suprà c. 4. num. 5.*

12 Quid, si Antiphona sumitur ex principio Psalmi, vel Cantici, & incipit sicut Psalmus, vel Canticum? eo casu non dicitur principium Psalmi, seu Cantici; sed continuatur quod sequitur in Psalmo, vel Cantico, ab eo loco vbi definit Antiphona. quod nota præsertim (errant multi) in Officio Dedicationis Ecclesiæ in tertio Nocturno in Psal. *Qui habitat*: nam die primo & octauo, dicta integra Antiphona à Choro, incipi debet Psalmus à secundo Versu, *Dicet Domino*, &c. si verò tempore Paschali addas in fine *Alleluia*, tunc incipitur Psalmus à primo Versu, *Qui habitat*; quia illud *Alleluia* tollit continuationem Antiphonæ cum Psalmo. Simile habes exemplum in Ascensione Domini in secundo Nocturno, *Exaltabo te Domine, quoniam suscepisti me, alleluia*; & Psalmus incipit à primis verbis eiusdem, *Exaltabo te Domine*, &c. & ita in praxi communiore seruatur quod est rationabilius; & in recognitione postrema Breuiarij addi hoc loco curauim-

mus. In Feriæ secundæ Vesperis ferialibus, dicto initio Antiphonæ ab Hebdomadario *Magnificat*, Cantor & Chorus simul prosequuntur, *anima mea Dominum*; quia diuidi commodè non potest vltima pars Versus. Illud certè est obseruandum in enuntiandis Antiphonis, vt initium nunquam sit vnus syllabæ, neque eiusmodi, vt absurdè orationem præcidat. quod monetur in Cerimoniali Clericorum Regularium sancti Pauli *lib. 1. cap. 10.*

De Psalmis.

CAP. VIII.

1 **S**IPsalterium Sacerdos ignorat, nomen Sacerdotis vix in eo constabit, ait Aug. 28. *Dist. Quæ ipsi*. & hoc me mouit, vt hoc loco plura recenseam ad pleniorẽ Psalterij cognitionem, de Vocabulo, Auctore, Ordine, Materia, Cantu, & Vsu Psalmorum, breuiter tamen, enarraturus.

2 Psalmus Græcis idem quod Latinis cantus, siue sonus, qui fit manibus pulsato. psalterio, vt 1. *Reg. 16.* fit etiam voce, vt *Psal. 33. Bene psallite ei in vociferatione*. At Psalmi Dauidici continent Dei laudes, vel preces ad eum; vnde ferè idem est Psalmus quod Hymnus, vt ex titulo Hebræo Psalterij habetur, qui est, Liber Hymnorum, seu Laudum diuinarum.

3 Psalterium, quo Romana Ecclesia vtitur, est ex translatione sancti Hieronymi Romana, teste Radulph. *Propos. 8.* & differt à Psalterio Romano quod adhibetur Romæ in æde Vaticana S. Petri; quo etiam vtuntur Ambrosiani. Sanctus Franciscus in sua

Regula excipiens ab Officio diuino Psalterium Romanum, intelligit de eo quod in Vaticana S. Petri est in vsu antiquissimo.

4 De Auctore tria sunt certa. Primò, Auctorem primarium esse Spiritum sanctum, *Act. 1. Hebr. 3.* Secundò, maximam partem esse Dauidis, qui *2. Reg. 29.* egregius appellatur Psalteres Israël. & Isidorus *lib. 1. de Offic. cap. 5.* vocat Dauidem Psalmodum thesaurum. Tertiò, probat Bellarminus in *Prefat. ad Explan. in Psalmos*, eos qui carent titulo, & eos item qui nomen Dauid in titulo præferunt, quocumque casu, seu genitiuo, seu datiuo, esse Dauidis. De reliquis Psalmis qui alium præferunt Auctorem, communior est sententia, esse omnes vnius Dauidis; quæ est Chrysostomi, Augustini, & aliorum. Pluribus agit de hac re Aug. Tornellus, Congregationis nostræ, in *Sacris Annal. an. mundi 2964. à num. 4.*

5 Ordo Psalmorum triplex esse potest, Biblicus, Historicus, Ecclesiasticus. Biblicus est, qui in sacris Biblijs habetur, à primo vsque ad Psalmum 150. quos diuidunt aliqui (& placet diuisio Bellarmino) ita vt primi quinquaginta pertineant ad penitentes, siue incipientes; alij quinquaginta ad proficientes; reliqui quinquaginta ad perfectos. Si diuidas, vt dimidium Psalterij intenas pro numero Versuum; sicuti omnes Versus sunt 2606. ita dimidium Versuum erit inter illos duos Versus Psal. 77. *Cor autem eorum non erat rectum cum eo, &c. Ipse autem est misericors.* quasi centrum Psalterij sit summa malitia hominum, & summa bonitas Dei.

6 Ordo Historicus, quo scilicet tempore quisque Psalmus fuerit compositus, difficillimè haberi potest. Nam ordo Biblicus est, vel quo reperiuntur ab Esdra, vt videtur sententia S. Athanasii in *Sinopsi*; vel quo ordinati sunt à Septuaginta Interpretibus, vt docet S. Hilarius in *Prologo Psalmorum*. scitur aliquorum tempus. quæ de re vide Tornellum loco citato, qui sequentes ordinat hoc modo.

- Psalm. 143. *Benedictus Dominus Deus meus.*
 9. *Confitebor tibi Domine in toto corde meo.*
 10. *In Domino confido.*
 58. *Eripe me de inimicis meis Deus meus.*
 33. *Benedicam Dominum in omni tempore.*
 56. *Miserere mei Deus, miserere mei.*
 62. *Deus Deus meus ad te de luce vigilo.*
 51. *Quid gloriaris in malitia.*
 108. *Deus laudem meam ne tacueris.*
 139. *Eripe me Domine ab homine malo.*
 53. *Deus in nomine tuo saluum me fac.*
 141. *Voce mea ad Dominum clamauit.*
 25. *Iudica me Domine.*
 5. *Verba mea auribus percipe Dñe.*
 12. *Vsquequo Domine obliuisceris me in finem?*
 16. *Exaudi Domine iustitiam meam.*
 57. *Si verè utique iustitiam loquimini.*
 85. *Inclina Domine aurem tuam.*
 93. *Deus ultionum Dominus.*
 26. *Dominus illuminatio mea.*
 138. *Domine probasti me.*
 132. *Ecce quam bonum.*
 2. *Quare fremuerunt Gentes.*
 23. *Domini est terra.*
 46. *Omnes Gentes plaudite manibus.*
 28. *Afferte Domino filij Dei.*

104. *Confitemini Domino, & innocate nomen eius.*
 29. *Exaltabo te Domine.*
 30. *Miserere mei Deus.*
 6. *Domine, ne in furore tuo arguas me.*
 37. *Dñe, ne in furore tuo arguas me.*
 31. *Beati, quorum remissa sunt iniquitates.*
 7. *Domine Deus meus in te speravi.*
 3. *Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me?*
 142. *Domine exaudi orationem meam.*
 38. *Dixi: Custodiam vias meas.*
 39. *Expectans expectavi Dominum.*
 40. *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem.*
 41. *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum.*
 42. *Iudica me Deus.*
 54. *Exaudi Deus orationem meam.*
 83. *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum.*
 96. *Dominus regnavit, exultet terra.*
 17. *Diligā te Domine fortitudo mea.*
 45. *Deus noster refugium, & virtus.*
 106. *Confitemini Dño quoniam bonus.*
 123. *Nisi quia Dominus erat in nobis.*
- Psalmore tempus aliorum profusus nescitur; omnes autem ante annum mundi 3020. quo David mortuus est. & forte vltimus ille fuit, qui in Biblijs est 36. *Noli amulari, &c.* in quo ait, *Iunior fui; etenim senui;* vt mea fert coniectura.
- 7 Ordo Psalmore *Ecclesiasticus* est alius à prædictis. Nam aliqui dicuntur Matutinales, qui ante prandium in choro dicuntur; aliqui Vespertinales, qui à prandio. Matutinales 112. Vespertinales 38. quamquam in Matutino de Sanctis & Dedicat. Eccles. aliquando cantantur Psalmi, *Cum invocarem, &c. Qui habitat,* qui sunt Ve-

spertinales; & in Completorio, Psalm. *In te Domine speravi.* qui est etiam Matutinalis. Si diuidas eosdem per Horas, ad Matutinum recitantur in tota hebdomada 91. ad Laudes 13. ad Vesperas 35. ad alias Horas 11. qui faciunt summam 150.

8 Eosdem recitari in Horis Canonicis Pontiani Decreto, refert in eius Vita Ribadeneira; sed vel vbiq; non fuit receptum, vel Romæ quoque neglectum; nam post annos centum, & ultra, Psalmos omnes per Dominicam & Feras distribuit sanctus Hieronymus, ex Radulpho Propos. 10. & Damasus decreuit hoc ordine recitari, ex Baronio anno 60. cum nihil ferè ex Psalmis Romæ in templis legeretur, vt ipse Damasus fatetur in Epist. ad Hieron. in Tomo 1. Concil. Hieronymus igitur constituit in Dominicis 18. Psalmos, duodecim in Matutinis ferialibus, & in Matutino Festorum dimidium numeri Dominicarum, id est Psalmos nouem. Ad Horas, Ambrosium secutus, distribuit in plures partes Psalmum 118. *Beati immaculati.* Hæc postrema Radulphus Propos. cit. De numero duodenario in Ferijs narrat Cassianus 2. de Institut. cœn. cap. 4. quod coram Monachis Angelus apparens duodecim Psalmos continenter cecinit, quibus finitis, *Allelua* cantauit, ac siluit, non ampliùs visus, nec auditus. vnde à Concilio Turonensi cap. 19. ad Matutinum duodecim saltem Psalmos expediri iussum est, facta mentione prædictæ visionis Angelicæ. Existat Decretum Gregorij VII. de Conf. Distinct. 5. *In die.* Omnibus diebus, inquit, alijs (excipit Pascha & Pentecosten) per totum annum, si festiuitas est, nouem Psalmos & nouem Lectio-

nes dicimus: alijs autem diebus duodecim Psalmos & tres Lectiones recitamus: in diebus Dominicis octodecim Psalmos & nouem Lectiones celebramus. *Hæc ibi.*

9 Pluralitas Psalmorum mysticè significat, recolendos esse mores bonos diuersorū operū per plures Psalmos. ita Ordo Rom. in *Octauis Pasche*. Minor etiam numerus Psalmorū in Officio dicitur ob temporis iucunditatem, vt tempore Paschali, Radul. *Prop.* 10.

10 Psalmi mutatio vnius in alium, vt pro *Confitemini* in Prima Dominicali dicatur Psal. *Dominus regnauit*; & pro *Iubilate* in Sabbato de B. Virgine dicatur, *Bonum est confiteri Domino*; idè decreta est, vt in Hebdomada, quoad eius fieri possit, expleatur Psalterium, neque Psalmus vnus omitatur in Officio totius Hebdomadæ.

11 Additum est in fine cuiusque Psalmi *Gloria Patri, & Filio, &c.* (de cuius origine diximus *suprà c. 4. nu. 4. pag. 65.*) ex institutione Damasi, vt dicitur in eius Festo, quod hodie hæc scribentes celebramus, & probat Baron. anno 382. Ambrosius autem addidit tantū eandem glorificationem Trinitatis in fine Hymnorum, non Psalmorum, vt sanctus Augustinus affirmat *lib. 9. Confess. cap. 7.* & Cassianus docet, tantū in fine Antiphonarum subdi solitum *Gloria Patri, &c.* *lib. 2. de Noct. Orat. cap. 8.* Falluntur ergo Nicephorus, qui *lib. 9. cap. 24.* auctorem facit Flavianum primi Verfus *Gloria Patri, &c.* & Alcuinus, qui facit auctorem Hieronymum petente Damaso: vnde Epistola Hieronymi hac de re meritò reprobatur à Baronio anno 325. quidquid dicat Franco. *lin. 1. par. cap. 2. in fine.* Hoc autem versu manifestè distinguimur à Lu-

dæis, Paganis & Hæreticis; conformamur Angelis, qui quotidie cantant trino Deo & vno, Benzonijs in *Magnif. lib. 5. cap. 2.*

12 Non dicitur *Gloria Patri* in tri-duo maioris Hebdom. Ordo Romanus in *Dominica Mediana*; quia in passione Christi visa est Trinitas obsecrari, Duran. *l. 6. c. 72.* neque in Officio Defunctorum; quia versus est lætitiæ, non mœroris, Walafr. *cap. 25.*

13 *Materia* Psalmorum ea est, vt sint quasi compendium totius veteris Testamenti. Quidquid enim Moyse vel in Historia tradidit, vel in Lege præcepit; & quidquid Prophetæ reliqui vel exhortando ad virtutes, vel prædicando futura scripserunt, id ferè totum in Psalmis comprehenditur. lege de hac re Radul. *Prop. 9.* & Bel-lar. *Prefationem Psalmorum.*

14 De eorum cantu nunc dicendum. ab Apostolis habetur, *Coloss. 3. Ephes. 5. in Psalm. cantantes*: adeò vt ex Dion. *de Cal. Hierarch. cap. 3.* Psalmorum modulatio omnibus ferè Pontificijs mysterijs, essentia instar, adhiberetur. Cantus autem primitiæ Ecclesiæ modico flexu vocis pronuntiati Psalmos quàm canenti vicinior erat, ex Isidor. *loco citato*; quod accepit ab August. *lib. 10. Confess. cap. 33* vbi facit auctorem huius moderati cantus Athanasium. renouauerunt hunc cantum Clerici Regulares.

15 De alterno cantu est magna quaestio, quis fuerit auctor. Inter Græcos videtur Dion. *de Calest. Hierarch. cap. 3.* hunc inuere cantum. item Basil. *Epist. 63.* qui testatur de ritu communi omnibus Ecclesijs, exemplo sumpto à cantu Antiphonarum Ignatiano, de quo *præced. cap. num. 2.* diximus. Cassianus, qui posterior, nondum

nondum videtur nouisse alternū cantum, *lib. 2. Instit. cap. 5. & cap. 10.* fortè loquitur de solo ritu Monastico, Faciunt autem alterni cantus Psalmorum Flavianam & Diodorum auctores, ex Athanasio hoc enarrante, Historici Græci; sed potiùs instauratores eos vocat Theodoret. *lib. 2. cap. 24.*

16 At inter Latinos, quauis Tertullianus *l. 2. ad Vxorem* ijs verbis (Psalmum inter duos sonare) videatur significare alternum cantum; tamen de priuata ratione recitandi Psalmos explicatur: & Ambrosio tribuitur, qui Græcos imitatus, ex Isidor. *lib. 1. de Offic. cap. 7.* & teste August. *lib. 9. Confess. cap. 6.* primus inuexit in Ecclesiam alternum cantum: quem Damasus Decreto generali firmavit, & communem toti Ecclesiæ fecit, vt dicitur in Breuiario in eiusdem Festo. fusiùs hac de re Francolin. *1. par. cap. 3.*

17 Denique alternus cantus significat alternam Sanctorum ad benè operandum exhortationem, Hugo *in Spec. c. 3.* & quod alter alterius onera portare debet, Dur. *in Rat. lib. 5. cap. 2.*

18 Addit Amal. *lib. 4. c. 3.* standum esse ad Psalmos (quod hodie obseruant Clerici Regulares, & nostri Ordinis ad Officium diurnum) & Baronius probat ex P. Damiani ann. 1062. vt ex situ corporis, ait Amalar. demonstremus affectum mentis; hoc est, paratos nos esse siue ad domandam carnem nostram, siue ad exercitium operis (quod significat Psalmus, vt diximus) in causa nostra, & fratrum. Stantes etiam in operibus bonis faciliùs vincimus hostes, ait Durand. *loco citato.*

19 *Vsus* eiusdem Psalmi in pluribus Festis ad Matutinum eam habet causam; quia in eodem sunt plures &

uarij versus, qui pertinere commodè possunt ad varia Festa, & suggerunt varias ad rem accommodatas Antiphonas, vt rectè consideranti patebit: quod etiam notauit Duran. *loco cit.*

20 In Vesperis Festorum accidit mutatio vltimi Psalmi Dominicalium, vt sit conformior Festo. quam mutationem significat Radul. *Propos. 10.*

21 In postrema Breuiarij recognitione visum est asterisco interpungere Psalmorum versus, vt eorundem lectio, etiam quoad puncta & comata, esset eadem quæ in vulgata editione sacrorum Bibliorum emendatiore Vaticana vltima anni 1598.

De Canticis.

CAP. IX.

1 **C**anticum secernit à Psalmo S. Hilar *in Prol. expos. Psalmorum satis fuscè* Breuiùs, auctore Euthymio, Psalmus est carmen cum instrumento psalterij; Canticum est vox musica cum harmonia ore solo prolata. Mysticè Psalmus bona opera, Canticum gratiarum actionem significat, ex Dur. *lib. 5. cap. 4.* Est autem Canticum antiquius Psalmo, cum illius sit primus auctor Moyses: neque defuit eiusdem vsus inter Apostolos. *Coloss. 3.*

2 Septem Cantica ex sacris Litteris habentur in Breuiario. quorum ordo temporis est qui sequitur.

1 *Cantemus Domino*, quod est Moysis, editum anno mundi 2544. *Exodi 15.*

2 *Audite caligula loquor.* Eiusdem Moysis, anno 2583. *Deut. 32.*

3 *Exultauit cor meum.* Annæ matris Samuelis, anno 2904. *1. Reg. 2.*

4 *Confitebor tibi Domine.* Maræ, anno circiter 3314. *Isaia 12.*

5 *Ego*